

۳۰ مایس ۱۹۱۸

صافی : ۴۶

ایکڑھی جلد



تیکلی محبو

زمانه ابتدایک فضله کلمه ديلر ، شريک فتح ايديش اولديني ايچون ، هنوز مسيره حياتي پك باشلا يامامش ، بوزاخانه لر زوي قدر چوغالاماشدى . بروسه ايله ادرنه به تقدم ايديه ييلك ايچون برآز زمان كيمسي ايجاب ايديبوردى . « عاشق چلي » نك روايته كوره : « اوزمانده استانبول طرفاده مسيره و سيرانكاهار وزاويلر و خانقاهلر يوقش ؛ اكبر و اعيان و نظراى اهل ديوان ، شمشا و احباب ديوان صحنه و عيش و عشرته و ارمق ايچون » شاعر سينوبلي « صفاي » نك غلطه ده آخيلر آلتنده كى زاويه سته كيده لر لمش « صفاي » عين زمانده خريطه جايده و علوم بحريده ده متخصص اولديفندن كال رئيس ، قورد اوغلي كي معروف قاشانلر ، كيجيلرده اورايه دوام ايدلر لمش ... بو تفصيلاته كوره « صفاي » نك غلطه ده كى زاويه سته ، فاع دوربك ادبيات مخفانلر دن عدايتك ايجاب ايديبور . فقط شاعر لر يالكنر بويه مختلارده دكل ، غلطه ميخانه لر نه ، نجه قلعه ده كى بوزاخانه ميخانه لر نه ، حكومت چالانك قوناقلر نه ، رند و دريال دل بر حيات ، بر قلندر حياتي كچيرمكده ايديلر . اوزمانلر كى خصوصيتي واجيبي ايجابي نظرا عتبار آلينيرسه ، شيمى بزه غريب و اولدنجي سرسريانه بلسكه غير اخلاق كان بوحيانك وسعت و يقينتي تسليم اتمه كامل قابل دكلر . بر حمله ده ، غرب عالملك بشون مقاومتتي قيرازق نه ايشيز طاهر و قوش اوجاز كيدلر دن سيللر كي آقان دده لر مذك ، هر شيمه اولديني كي ذوق و وسعت خصوصيته ده بزدن چوق يوكسك اولقلار ني بيللي ، و استقباله طوغري قوشق ايچون دائما ماضينك عظمتي خاطره لر دن قوت آلملي بزل !

كوسريلي زاده محمد قزاد

انجني مورخ لر نه كوره

### استانبول دفاع سلطان محمد

فرانسيز مورخ لر دن « كوستاو شلوبيرنه » نك « استانبولك عمارتير مهني و شيطي » عنواني بويوك بر اثرى وارد . تورك عليمده لك معصيه اته يازيش اسكى خريستيان منيع لر نه ، حق برمورخ ايچون ذكرى عرب سايلامق اك غرافه قيز روايتلره استناد وجوده كتيريش اولان بوانر كى سطر نه ، مؤلفك توكير كى قارشى نمدن هر بركين بسله دي حى اولتور . معما فله علمي كيشي چوق شغه دورشورن بوكى صورلر نه ، غا ، بو بويوك اثر هر حمله اهميته تليقي به شايدار . مختار پاشانك « فتح جليل قسطنطينيه » سندن سوكرا . بو مهم دويوك موضوع مورخ لر نه چوق اهل ايديلشدر . بونقصانك پايين زمارلر ده كالنه انتظار ، « شلوبيرنه » نك « مهابت » نك طرفدن ترجه و طبع ايدلان

نسخه سندن ، فاتك دها ايلك جلوسدن برى استانبولك فتح خصوصيه نه كي امير بسله ديكى ويوك ييزانلار نه ترجه معلوم اولديني كوسر نه برار چي ايتباس ايديبور :

سلطان محمد نايتك جلوسى بوتون ييزانس سراي خاني ايله استانبولك سكته سنى ياس و فتوره الفا ايلدى . بر چوق دنه لر يهوديه مره مسلمان اردولرى و ۱۴۲۲ سته سنده بالذات پدى سلطان مراد طرفدن حاصره ايدلش اولان بو شهر لك شاهنه آرتق بر نهايت و بزمك ، ذك اولديني قدر جسور اولان بوكنج سلطانك يكانه خيالي تشكيل استدي



عثمانلر ك استانبول كيريشي

حقنه خريستيانلر كرسنه مدت مدیده دئيرى شايه لر دوران ايديبوردى . بو بويوك تشبث عسكى ، سلطانك ايلك انديشه سى اوله جنه دائر بين اغش اولديني سوبليوبوردى ، « او زمان ، بحق ديبكلى كي ، ييزانس ايمپراطورنى استانبولك طرفاده « نه تودوس » سورلر نه تحيد ايدلش اولان آرتق عان برمتلش عبارت ايدى . ييزانس اردوسى بر قراج اجرتي عسكردن ، دوغماسده شايان مرحمت بر حاله بن عدد قادر نه دن مراب ايدى .

رجا و استرحام ايچون كوندريان هيات خصوصه ، غرب حكمدار لرى آراسنده بر استاد بولني دنه مك ايچون استانبولي برده ده دها ترك ايدتيلر . روما ايله ييزانس بننده عظيم اختلاف دئي دن متوله

اوته دئيرى موجود مشكلات ، هر ايكي كليسانك اتحاد صميميته جدا موفق اولق خصوصيه پك آجى بر سوزنده مشاهده ايدلش اولان امكانلر ني ، بونون بو مساعى سياسيي بي ثمره قيلدلي . پاپا بشنبي فقط او شرط غيرمفك ايلكه ، ايمپراطور ، استانبول بطريق تخته ، شرتك ديك اوج بطريق رياستي آلتنده ۱۴۵۰ سته انقاد ايتش اولان مجلس روحاني طرفندن پناه ايدلن بطريق « غره غوار » ي

تكرار اقعاد ايله جك ، وفلورانس روحايلر مجلسنه قطعاً تقرر ايتش اولان اتحاد « ي نهايت موقع اجرايه قويق ايچون اك شديد تدابيرك تطبيقى ازاده ايله جك ايدى . قسطنطين « دراغازس » شخصاً

بايانى نمونايكي آرزو ايديبوردى ؛ فقط مساعيسى استانبول خاني ايله هيتن هبالك كثرت عظيمه سنك متمصب و متعقل مخالفت نتيجه ييله دائمي صورتده حكمز قايوردى ، ديك طرفدن و نديك حكومتده غير نمون ايدى ؛ چونكه اصلاً ايتاليان بر پرنس اولان زوجده سنك وفاتندن دولاني ۱۴۴۲ سته سندن برى بكار قالان ايمپراطور و نديك حكومتى رئيسي « فوسقا ريس » ك قيزى ايله تزوج ايتك تصويرى اخيراً ترك ايتشدى .

معما فله ، و نديك حكومتى نهايت اون قادر غلق بر معاوتى وعد ايتدى . پاپا بر قبلوك اعزامى درعه ده ايتدى . حتى ايمپراطورك اتحادى روم ره بانه قبول ايتد برمكه كندينه معاوت ايديه جك مقتدر و معلومانى راهيلر كوندز سته دائر بايا به رجاى اوزر نه ، بايا صلنده موره يا خود تسالياده كيشش اولان

روما راهي ، روسيه ده كاش كيهف شهرى سابق متره بوليدى [۱] ، پك مختار بر فركلى ، علوم دينيه به عميق بر صورتده واقف اولان ، بر قراج سته مقدم ، ۱۴۳۸ سته سنده ، « وده ساريون » ايله برلكده « فلورانس » روحايلر مجلسنه اهميتي بر رول اويامش بولسان قاردينال « ايزبور » ي بايانق مقامك مرخصي صفتيه اعزامك ايتدى . روم كليسانك مطاوعت قطعى سنى و كندينيك بكشت و بك صداقله دائما طرفدارى اوئش اولديني روما كليسانيه اتحاديني

[۱] كندينيك و نايقه دك « قاردينالس رونه توس » ، « آرشيبيسكوپوس رونه بوروم » روم لقلري بوئدن نشات ايتد .



فاتح سلطان محمدک بر مدالیه‌سی

[ رسم بهایین طرفدن بایلسلدر ]

کوسترمی رجا واسترحام ایدرهک، و «کرسون آزرینتر، باتون بترستلکاری» دیهرک بلاانقطاع باغیرورلدی. قادره مطلقه اولان «پانایا» نیک، یعنی حضرت مرعک بوساجا اولادلی اومغور رضی لاینلرک معاونه محتاجی ایدیلر!

آیا صوفیه کلیسایند که آیین روحانی، روم کلیسای ایلروم کلیسایند که آیین بنیادینیه علامت اولیق اوزره، بالذات قارذیال «ایزدور» طرفدن اجرا ایدیلدی. فقط بالذات اعیانطور قسطنطین و تبعه‌سندن بر فکر سیاسی ایله اتحادی قبول ایش، و لایق راهبلی ایله روم راهبلیک مشترکاً اغایانکاری دعاوه پایابیشی «بقولا» ایله تکرار مقامه کچیریلن بطریق «غره‌غوار ماماس» که اسلاریک برلشدیکی «

ویووک اختلاف دینیک خدای ایله یوزارلاق تألیف ینیک واجب‌الند کار خاطرستک تقدیس ایدیلدیکی یو مدبب مراسم دینیه حاضر بوتش اولنلرک همان کاهنسی، اتقی دوداقلرنیک اوجی ایله پوتیجه روی موافقت کوسترمشلردر. بوقه قلاً، یونون روملر

کی، لاینلردن نفرت ایدیلورلدی. کندیلاری بویه یالن بره عهدو پمان آنگه سوق این یکانه‌س، ایلجریلر کین مدھش کدر ایله نورک‌ک هونلک تفتیقته قارشو روما قتل‌یکری طرفدن معاونت ایدیلک، حاصلی غرب حکمداران میاندنه مدافعل بوتلی امیدندن نشأت ایدیلوردی. فی الحقیقه، مدھش

سلطان محمد، روم اعیانطورلرته روملرک اودرجه قورقدقاری حربی آرتق اعلان ایش، و امرشاهانلاری ایله استانیولک معظم محاصره‌سی ایچرن، استحضارات لازمه سوک درجه بر فعالیت ایله هر طرفده باشلا- نش ایدی. بوتشک برابر، اعیانطورلرک چالی میاندنه برچوقلری، بو «اتحاد» قومه‌دایستی چیرکین، وفالدهمز وشایان نفرت برائشلاف کی قلی ایدرهک، سوکته قدر اعتراض ایش ایدیلر. حتی استانیولده

بر یاندن حاضر بولونان اوچیوز راهب طرفدن «سن سپریدیون» که جسی ایله ساثر امانات مقدسه‌نک کمال دیدیه و مراسم ایله کلیسایه نقل ایدیلدی، دیگر یاندن اومعهود اتحادک «زملوت» دینیلان قودوریش خصیاسنک، ردوس راهبی «ناهوفیتوس»، و باخصوص «ژورثسقورلاریوس» نای آلتده دها زیاده طامش اولان مشهور «کننادیوس» کی، باشلوچه بر قراج رؤسائک اطرافه‌ملو بلائغه قوشوشدقاری بر صروده، فلورانس روحانیلر مجلسی طرفدن تقدیس ایدیش اولان ایکی کلیسایک اتحادی مطعلن بر صورتده چاکار ایله اعلان ایند مراسم، او مشهور ومعظم مراسمی بوراده تکرار اوزون اوزادی به حکایه‌نک محل یوقدر.

مدھش تورک تهلکسته قارشو بی‌حسن‌واذعان، یاخود اخلاکک بی‌اندیشه فالان - که بودها زیاد شایان تقیجدر - متعصب ومعند «سقورلاریوس»، «پاتوقراطور» که یووک مناسبتکده کچیرمستک ایچندن، برهیز ایله دمارک فاصله‌لردن بالاسغاده اسرار انکیز تقالایله دینی ضلالت رسیمه علیتده اک‌شدید جزالری اخبار ایدرهک، باخصوص غضب ساینک تأثیریه روما اعیانطورلرک نهایت بوله‌جفی اشعار ایدرهک، حال فورانده بولان خفک اوکته تهدید آمیز کھانلرنی صاچرق، احوال جدیدیه قارشو کوک کی کورلیوردی؛ و بوآشاده سؤفاق قالدیری اختلافلر، قالدین‌واژکک، راهب و کشیش، راهبه و غیر روحانی، هب‌بردن، بی‌نهایه ولولر آراستنده، هینی یوکسک صدا ایله سواوتک ترالیجه‌سی بلده‌نک معظم صاحب‌سی اولان حضرت مرعیه نیاز و تضرعه بولهرق، یوقبله اعضاء سابقه‌ده «کخسرو» عسکرلری ایله «آوارلر خانانی» نیک عسکرلرته یاخود عرب امیرلرته برچوق دفعه‌لر پایش اولدیلر کی، کندیسندن تورک‌لرک مدھش پادشاهی علیتده معجزدار

قبول و تصدیق ایش ایچون بابایک مرخصی تامله کوندلش ایدی.

ینه بو ۱۴۵۲ سنه‌نک تشرین ثانی آیتده، قارذینالک راک اولدیلر، وسافر آداسنه اوغرا یوب اصلاً ساقزنی اولان مدالیلی مریتیبوسی «له‌توتار» ید- آتش اولان یووک برجنور کیمی استانیوله واصل اولدی.

قارذینالک کیج قلش ایدی؛ چونکه یوسافر آداسنده، سیاحت ریفقاری اولان جنوز تاجرلری اوراده کی ایشلری پیترجه به قدر تکلمک مجبوریتده بوتشدی. قره‌کزدده کی کفه به کیدن دیگر برکی قارذینالک برکیمی ایله برلکده سیاحت ایدیلوردی.

قارذینال ساقزندن، ایتالیان ولایتلرندن مرک اولوب قسارایینا، قسارای ایلهمسلر، نه‌قدر قسطنطین اولدیلر یقینه میدان چیفه‌جق اولان ایکیز کیشک برقوه معاونه کچیریلوردی. قارذینال، اعیانطور و سرائی خلق طرفدن مدبب برصورتده قبول ایدیلدی.

ساقزنی «له‌توتار» استانیول محاصره‌سندنه باشلوچه اغای و طلقه ایدلردن بری اولدی؛ ۱۴۵۳ سنه‌سی آقسونیک اون یشده، پایابیشی «بقولا» به یازمش اولدیلر. مؤثر برمکتوی ایل، ایلریده بو محاصره‌نک بالی باشی مورخ‌لردن بری عدایدیله چاک ایدی. شیدینک پایاق مقامی مرخصتک اتحاد لهندک محالده کمال شدتله معاونت انکک اکثفا ایددی.

۱۴۵۲ سنه‌سی کانون اولنک «سن سپریدیون» که یوم مخصوصنه تصادف ایند اون اوچیون کونده، سائک غضرائق کهنه شرق اعیانطورلرک جنازه مراسمی مناسبتیه اجرا ایدیلورمش کی، آیا صوفیه یاخود «حکمت‌الله» معبد اعیانطورلرک، او یووک کلیساده، اعیانطورک و مشترکاً اغای آیین ایند بابایک مرخصی ایله بطریق «غره‌غوار» که حضورلرند

ایطراطوردن مسوکه اكه معروف شخص اولان  
غراندوق «لوقاس نوتاراس» كه مقدس شهرلك سوا -  
فازنده لاتین تاجی كورمكنن ايسه تورك صارينك  
غلبه سنی ترجیح ایده چی سوزنی، اوكر آمیز  
سوزی یوكسك سس ايله تلفظ ایتدیكى ایشیدیلایمی  
ایدی! اوكون، رومایه بسله دیکي کین و غرض ساقه سیله  
مقرطانه مدح و ثنا ایتدیكى توركار طرفندن بالاخره  
أولومه محكوم ایدیلش اولان یو آدمك عاقبت جلیعی ده  
یوتارخك نهایته کوریه چکدر .

اساساً قاردینال «نزدیر» دن و بر درجه به قدر  
ایطراطوردن غیری، اتحادك حقیق طرفدارانی، همان  
بلااستننا، پشزیده نریه اولان قلاسیق تربیه فکریه لر ی  
اعتقادات خصوصنده تام بر لاقیدی ایه مناج ایش،  
و یوندن دولای امثالی میانده صوفیق و تعصده یکتا  
اولان او تبرق خلفك مستکره کین و غرضلریه ،  
خشین نفرت و لعنلریه کندیلری معروض قیلش  
اولان اون بشچی عصرک اسانیت پرور دیلان متفکرین  
صنعه منسوب ایدیلر. کروه اجاعیه نك حا قاری  
اولان آفاق طاقی ره بانی، بر آلائی کشیش، روما  
باباسنه متعصبانه و کال قطعی ایه دشمن قالمش  
ایدیلر. بوکروه، مدعش تورك تهلکسنه قارشو،  
یوقاریده کفر آمیز سوزلری ذکر ایتدیكم غراندوق  
«نوتاراس» درجه سنده فنا دوشیوردی .

### کوستار شلو مبرزه



### بکی سرائی قصیده سی

فاخ سلطان محمد استانبولی آلفدن مسوکارا ،  
پای تخت یاقی ایسته دیکی بو اتمالیز شهرده برچوق  
بنار، حمام، مدرسه لر، تره لر، جامعلر، دارالحدیشر،  
عمارتلر یاپدی ؛ صوبولاری یکیدن تنظیم ایتدی .  
طورسون بلك «نارغ ابوالفتح» نده بو اعمارات خنده  
اوزون تفصیلات وارد. ینه بو اعمارات صیراستنده  
وجوده کتیریلن «بکی سرائی» خنده ده عینی مورخ  
انی ملامات و بریسور . بز او دور ادبیاتی خنده ده  
قارلارمه بر فکر ویره یلمک ایچون، مشهور شاعر  
بروسه ای احمدباشانک بو وسیله ايله نظم ایش اولدیغی  
مشهور قصیده نك بعض منتخب پارچه لر یی درج  
ایدیوروز:

ای قصر فلك رفت ووی طاق معلا

هر بابله بکزر قاپوکه جنت مأوا

کردونده نسفك کی بریت اولامعور

چنده نفرشك کی برفرش اولاعلا

مدرات عماده اشیکك مسند عالی

هم منزل محموده قاپوکه مقصد امضا

حاجات الن اورماغه طواف ایچره ملاك

کمه قاپوکه حلقه سیدر غروه ووثقا

صان آینه غیب نما اولدی رخاكت

کیم ایتدی جهان نقش کون کی هویدا

هر قاتكه بریابه بدی چرخ معلق

ایوانكه برطاق قفوز قبه عظمیا

بزمکده یانان شمعدن اویرامغه قندیل

هر کجه کایر روزنكه ماهجلا

بن وارکن اول صربه دکز سکارا

فراشرك جالندی جاروبله هر صبح

کافور غباریله دولار قبه مینا

جاروب صفت بسته میان اولسه بریدر

کیم یوز سوزوب ایشیککی بالکده جوزا

ناهد نواستدن ایدر بزمکی معنی

مطر بارک آله القاوله ششنا

اقوال مغنیکه ساج ایدیل زهره

تعلیبه کایر چشکین آلوب زهره زهرا

چون مطبعتك دودنه در چرخ هوادار

دولارسه دماغنه نهك هر کجه سودا

اول سروكه دیواره نقش ایلدی نقاش

تشبه اولوغه پارادی آکا طوبا

شادله کچر عمرکی تازه وخرم

اول سوکه سرائیکه همیشه اولور اجرا

کوتری یویا شربت جلاب روان بخش

یا نهرین کایدی جان باغی اسقا

بو حوضی یاشمه خورشید جهان تاب

یوفرشی یا جام جهان بین جملا

مرآت مذهب آسار آلتون رستيله

خورشیده اول اولمه زربنه همتا

قصریکه قن بکزه برمه لر ائلاک

کیم ماه قارلر دولو بونده نهوارسه

آهولر اولور بونده پری پیکر و مشکین

طوطیلر اولور بونده شکر خنده وکویا

هر کون سرفصریکه چقار مهردل افروز

کیم شاهنشینک کوزه وب ایده غاشا

ناکه کورونور کوزیه برما لقا کیم

کرم اولوب ایدر روزنه دن کنلنن ابقا

بالای سرائیکه طوتار قصر رفیعك

یو چرخ برین اوستنه برخیمه والا

تا کیم طوغه سدا یازدی اول برج شرفدن

ماه ايله مقارن کورونه جمع ثریا

اول ماه سعادتک قیور صدرکی منزل

خورشید جهان کیی فلك فرقه قوریا

سلطان سلاطین جهان شاه محمد

جشید قدر قدر فریدون قضا را

یوغیدی جهان ملکیتی منشوریه تحریر

کیم لوحده قیلمشدی قلم آدنی طغرا

کچا کرینك منصی در مشرق و مغرب

ادنا قولنك بخششیدر منکک دارا

لطف و کرم خلق وسخاوتله مرین

فضل وهنر و علم وشجاعتله شلا

رام اولدی سنك رایکه یونوسن کردون

کیم شکل هال اولدی طلك چشکنه تما

آهوی فلك کوردی سحر شیر لوا کی

خون جگرندن دل صبح اولدی دم آلا

ماه عذک برج قرقیلدی زینی

کیم نعل مسندکله هلال اولدی هویدا

عهدکده نقاب اغدی بر کیسه مکرنی

دورکده قف چکده بر کیسه مکریا

ماه اولماقون جملکله بحره کردان

هر دم بر ایدر کاسه سنی عتبر سارا

بو مطلع غرایه دوزر صوت تر آهنگ

بستان سرائیکه اوتن مرغ خوش آوا :

ای قبله که اهل صفا اول رخ زیبا

وی حلقه پشت احرم اول زلف سنبا

دل خط غبارک کورون او قوردی رخان

روشن بوکه ایدر نقطه خالک آتک خونا

خضر خنك ایریسه قافلو یاشم ای دوست

قیوردی کوزم زورنی غرقه دریا

یا چکسون آهو کوزکه مکرله قاشک

کیم قیلدی حرم کوشه سنی منزل و ماوا

کیسولریه تاب و بربر دوستکه یعی

شه دوری درر باغی کرک ظلمت سودا

تیغله طوتار غمره می اقام جانی

اسلام دایرن یتکه شاه معلا

شاهانه وار اولدی ايسه اولکی سرائک

قدسیلره یوز اورماقون مسجد امضا

چون ایلدک اول کبه عالی عمارت

اولدی آکا تحویل بوکون قبله علیا

شول کوهر تر نظم که آکا ایرم دیکچون

دریابه دوشر غیرتله لؤلؤ لالا

شول مدحت عالی نه که وصفده بو قصرک

صفکده کی زلوحده تصویر ایل شاه

طولاشدی کیم یختم اوجندن دنه قلا

کیم یازاماد نلتی بر حرفنک اما

جان دوله یتکه بل باغلاوب ایتدم

مدحک هوس خامه کی باشمه سودا

دوزدم طبق ارضه برساک جواهر

کیم مجلسکله نقل اول اول عقد ثریا

بر نظم که آکا طاکه قاور رسته پروین

برشعرك حیراندر آتک لطفه شرا

قنده بولا مدحک کی شیرین شکرستان

احد کی برطوطی ترکوی شکوفا

اطناب کلام ایتدیکه نکتہ بودر کیم

محبوب جهانک سکا مطلوبدر اصفا

نیجه که جهان باغی کوسترمه خرم

کلزار فلکده آجیلور بر کل رعنا

تا کلانک نیلوفری زرین ایدوب انجم

برقطره شبنم کورونه سیزه مینا

تا یاز سفید سحر آجوب پرزین

مرغ سیه شب طوغوره بیضا بیضا

بخنك کوشی مشرق دولته منور

عمرک کونی کلزار سعادتده مطرا

سروک شرف باغنه بر کلین تردد

وار ایکی بوداغنده ایکی غنچه رعنا